

6

วิธีบอกความจริงถึง ช่วงสุดท้ายของชีวิต

วีรมลล์ จันทรดี

“น้ำ” เป็นเด็กหนุ่มวัยสดใส ยิ้มเก่ง ช่างพูด ช่างคุย เข้ารักษาตัวที่โรงพยาบาลด้วยโรคมะเร็งเม็ดเลือดขาว ตอนที่แพทย์บอกผลการตรวจครั้งแรก น้ำแยกตัวและพูดคุยน้อยลง แต่เพียงแค่วันเดี๋ยวก็น่าสามารถพูดคุยกับเพื่อนได้ น้ำเป็นเด็กที่มีสัมมาคารวะจึงเป็นที่รักใคร่ของผู้ดูแลรักษาอย่างยิ่งนัก

เมื่อทีมผู้ดูแลรักษาน้ำซึ่งประกอบด้วยแพทย์เจ้าของไข้ พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ เภสัชกร และอาสาสมัครจากชมรมผู้ปลูกถ่ายไขกระดูก ทราบจากอาจารย์แพทย์ว่า น้ำไม่มีทางรักษาให้หายขาด และอยู่ในช่วงสุดท้ายของชีวิต (End Stage) พวกเราทุกคนรู้สึกเสียใจที่ทีมงานผู้รักษาคุยกันเพื่อวางแผนว่าเราจะทำอะไรกันต่อ โดยเฉพาะประเด็น “การบอกความจริง” (Truth Telling) กับผู้ป่วยและญาติ เพราะผู้ป่วยอายุเพียง ๑๘ ปีจะรู้สึกเช่นไร

พวกเราถกกันมากมายว่าควรจะบอกน้ำดีหรือไม่ โดยยืนอยู่บนพื้นฐานข้อมูลที่เคยสำรวจความคิดเห็นต่อประเด็นการบอกความจริงผู้ป่วยโรคมะเร็ง และครอบครัว <1> พบว่าผู้ป่วยถึงร้อยละ ๘๐ ต้องการทราบว่าตนเองอยู่ในระยะสุดท้าย โดยมีเงื่อนไขว่าครอบครัวต้องร่วมรับรู้ด้วย ในขณะที่ญาติร้อยละ ๗๐ ไม่ต้องการให้ผู้ป่วยทราบความจริง ทีมผู้ดูแลรักษาจึงตัดสินใจว่าจะบอกความจริงแก่น้ำ ทีมงานได้มอบหมายให้นักสังคมสงเคราะห์และอาสาสมัครชมรมฯ เป็นผู้ทำข้อมูลเพื่อใช้ในการประเมินและวางแผนการบอกความจริง

ผู้เขียนในฐานะนักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งมีข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัวน้ำมากที่สุด พบว่าน้ำและน้องสาวเป็นเด็กครอบครัวแตกแยก พ่อและแม่ต่างแต่งงานใหม่มีครอบครัวของตนเอง น้ำอยู่กับปู่ย่าซึ่งแก่มากแล้วที่จังหวัดทางภาคตะวันออก น้องสาวถูกแยกไปอยู่กับแม่ในกรุงเทพมหานคร น้ำจึงไม่สนิทกับแม่และน้อง ประกอบกับแม่มีลูกกับสามีใหม่ ส่วนพ่อ แม่จะแต่งงานใหม่ แต่แม่ใหม่ (น้ำเรียกว่าป้านา) ไม่มีลูกกับพ่อจึงให้น้ำไปอยู่ด้วยเวลาปิดเทอม (บ้านปู่กับพ่ออยู่ใกล้กัน)

เมื่อน้ำมานอนป่วยที่โรงพยาบาล พ่อและแม่เลี้ยงจะมาเยี่ยมบ้างแต่ไม่บ่อยนัก แม่เลี้ยงจะมาเยี่ยมน้ำบ่อยกว่าพ่อ และบางครั้งพ่อผิดนัดกับน้ำ ในช่วงแรกที่มผู้รักษาไม่เข้าใจพ่อของน้ำ เนื่องจากจะแสดงออกในเชิงก้าวร้าว จึงทำให้หลายคนมีอคติและไม่อยากติดต่อกัน แต่เมื่อทราบสาเหตุการแสดงพฤติกรรมด้านลบเพราะความกดดันจากอาการป่วยของลูก และการตกงาน จึงทำให้เข้าใจพ่อของผู้ป่วยมากขึ้น

นักสังคมสงเคราะห์และอาสาสมัครหมั่นเดินไปเยี่ยมเยียน ทักทายน้ำที่เตียง เพื่อสร้างความไว้วางใจและหาข้อมูลเชิงลึก น้ำยังคงสติสำราญ แม่จะมีอาการเหนื่อยมากขึ้นเมื่อพูดนาน วันหนึ่งสบโอกาสเมื่อน้ำนั่งอยู่คนเดียว นักสังคมสงเคราะห์จึงถามน้ำเกี่ยวกับชีวิต ความหวัง ความฝัน น้ำเจ็บและคิดหนักว่าจะเล่าความฝันของเขาออกมาได้ ซึ่งเป็นความฝันเกี่ยวกับครอบครัว

“อยากให้พ่อ แม่ น้ำและน้อง มีโอกาสอยู่รวมกันและไปเที่ยวด้วยกันอีกครั้ง” และ

“โตขึ้นอยากทำงานและเก็บเงินให้พ่อเปิดร้านอาหาร”

ครั้งนี้นักสังคมสงเคราะห์ยังไม่สามารถถามเกี่ยวกับความคิด เรื่องชีวิตและความตาย เพราะจะทำให้น้ำเหนื่อยเกินไป

ข้อมูลจากอาสาสมัครพบว่า แพทย์ที่ตรวจครั้งแรกได้บอกผลกับพ่อว่าน้ำป่วยเป็นโรคมะเร็งและพ่อไม่ได้บอกน้ำ แต่เมื่อเวลาผ่านไป น้ำก็รู้จนได้ว่าป่วยเป็นมะเร็ง

ครั้งต่อมา นักสังคมสงเคราะห์ปรับวิธีใหม่ โดยการเอาหนังสือการ์ตูนที่ได้รับบริจาคจากเด็กรุ่นเดียวกันซึ่งบังเอิญมีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับความฝันที่ถูกทำลายเพราะการป่วย นักสังคมสงเคราะห์ถาม

ความคิดเห็นต่อหนังสือเล่มนั้น และถามต่อว่าถ้าหน้าอยู่ในช่วงสุดท้ายของชีวิต หน้าอยากให้หมอบอกน้ำหรือเปล่า น้ำเจียบไปนานมาก นักสังคมสงเคราะห์จับมือ และรอจนกระทั่งหน้าได้ร้องไห้ปลดปล่อยอารมณ์และบอกว่า

“ถ้าเป็นช่วงสุดท้ายของชีวิต ผมอยากให้หมอบอกกับผมก่อน เพราะถ้าพ่อรู้ก่อนคงไม่บอกผมเหมือนตอนรู้ผลมะเร็ง”

“ผมอยากให้หมอบอกผมทันทีที่หมอรู้อะไร ผมอยากทำอะไรอีกหลายอย่างก่อนที่จะตาย”

“ผมอยากให้คุณหมอกานต์ เป็นคนบอก เพราะคุณหมอยิ้มเก่ง ทำทางใจดี ผมจะได้กล้าถาม”

นักสังคมสงเคราะห์นำข้อมูลที่ได้บอกกับทีมงาน แพทย์จึงนัดคุยกับหน้า ที่โต๊ะริมระเบียงตึก ซึ่งเป็นมุมแยกต่างหาก หน้าได้มีโอกาสพูดคุยถามอาการของตนได้อย่างเต็มที่ สิ่งที่น่าต้องการ คือ

“ผมอยากกลับบ้าน ไปอยู่กับปู่กับย่า ถึงแม้จะเหนื่อย แต่สบายใจกว่า ฟังเพลง เล่นคอมฯ กินอะไรก็ได้ที่อยากกิน”

แต่ปัญหาคือครอบครัวน้ำยังไม่มีใครทราบเรื่องอาการของหน้า แพทย์จึงให้นักสังคมสงเคราะห์ประสานกับพ่อผู้ป่วยเพื่อเข้าสู่กระบวนการแจ้งความจริง

ในระหว่างที่พ่อยังไม่สามารถมาเยี่ยมหน้าได้ ชมรมผู้ปลูกถ่ายไขกระดูก ได้ซื้อสมุดวาดเขียนและสีน้ำ ให้วาดรูปเมื่อรู้สึกเบื่อ เพราะเพื่อน ๆ กลับบ้านกันหมดแล้ว การวาดรูปทำให้น้ำมีความสุข

“เวลาวาดรูปทำให้น้ำลืมไปชั่วคราวว่าผมป่วย คิดแต่ว่าจะวาดรูปอะไร”

เมื่อน้ำทราบความจริงเกี่ยวกับการป่วยของตัวเอง เป็นการง่ายที่ทีมงานจะค้นหา สิ่งที่ยังติดค้างคาใจ ความกังวล ความกลัว และความต้องการด้านจิตวิญญาณ (Spiritual)

“ผมอยากบอกพ่อว่า ผมรักพ่อ และอยากขอโทษป้านาด้วยที่ผมเกรง ผมไม่เคยพูด และพ่อก็กี่ไม่เคยบอกว่ารักผม”

นักสังคมสงเคราะห์ได้ให้น้ำเล่าพฤติกรรมของพ่อและแม่เลี้ยงที่แสดงออกมา เวลาที่น้ำป่วย ขณะที่เล่าให้นักสังคมสงเคราะห์ได้ชี้ให้เห็น

ว่าพฤติกรรมดังกล่าวเป็นการแสดงถึงความรักความผูกพันกับน้ำ แม้ไม่ได้ออกมาเป็นคำพูดก็ตาม น้ำจึงเข้าใจและอยากจะบอกว่ารักและขอโทษคนทั้งสองคน

“ผมไม่รู้ว่าจะเริ่มอย่างไร เพราะเวลาจะคุยเหมือนมีหมอกบางๆ มากั้น”

นักสังคมสงเคราะห์ช่วยหาทางออกให้ โดยการให้น้ำเขียนเป็นบันทึกบอกเล่าความในใจแล้วค่อยเอาให้พ่ออ่านเมื่อมาเยี่ยม

สองวันหลังจากที่น้ำได้สมุดบันทึก นักสังคมสงเคราะห์ไปเยี่ยมน้ำ น้ำเล่าว่า พ่อได้มาเยี่ยม และน้ำไม่ได้เอาบันทึกให้พ่ออ่าน แต่น้ำได้พูดทุกอย่างที่อยากพูดทั้งการบอกว่ารักและการขอโทษในสิ่งที่ได้ทำไป น้ำบอกว่า

“การเขียนบันทึกเหมือนเป็นการชักซ้อมไว้ก่อน”

“ขณะนี้มีความสุขมากเพราะเข้าใจพ่อมากขึ้น และพ่อโทรศัพท์มาหาผมบ่อยขึ้น”

“ผมอยากกลับบ้านจะได้ไปบอกรักปู่กับย่าและพี่สาวลูกป้าที่สนิทกัน รวมถึงป้าแม่เลี้ยงที่คอยดูแลเอาใจใส่ แต่น้ำไม่เคยมองเห็นความรักความปรารถนาดีของเธอเลย”

ทีมผู้รักษาได้แจ้งความจริงเกี่ยวกับอาการ การพยากรณ์โรค และความต้องการของน้ำ ซึ่งพ่อไม่เห็นด้วยที่จะให้น้ำกลับบ้าน

“ผมจะดูแลเขาอย่างไร ต้องทำงานไกล ปู่ย่าก็แก่มากแล้ว”

แพทย์และพยาบาลจึงให้ข้อมูลเพิ่มเติมถึงการดูแลเบื้องต้น ในขณะเดียวกันได้ชี้ให้เห็นสิ่งที่ครอบครัวสามารถทำให้กับน้ำได้ พ่อเข้าใจและตัดสินใจที่จะพาน้ำกลับบ้าน โดยมีจุดหมายส่งตัวไปยังโรงพยาบาลใกล้บ้านหากน้ำต้องเข้าโรงพยาบาล พ่อขอเวลาหนึ่งถึงสองวันเพื่อเตรียมเรื่องรถและเตรียมความพร้อมปู่กับย่า

รุ่งขึ้น นักสังคมสงเคราะห์โทรศัพท์คุยกับแม่เลี้ยง เพื่อติดตามเรื่องราวและสอบถามความคืบหน้า แม่เลี้ยงแจ้งว่าพ่อกำลังไปหาเงินเนื่องจากต้องเสียค่าจ้างรถมารับน้ำ นักสังคมสงเคราะห์จึงประสานชมรมฯ เพื่อขอสันนิษฐานเรื่องค่าใช้จ่าย แต่ช่วงบ่ายพ่อน้ำได้ติดต่อกลับมาว่าจัดการเรื่องรถเรียบร้อยแล้ว

“ผมขอยืมมือถือ เพื่อเอาเงินมาใช้จ่ายเรื่องนี้ ผมอยากให้รู้ว่า ผมรักเขามากแค่ไหน”

น้ำยิ้มแยมวันที่ได้กลับบ้านแม้จะมีอาการเหนื่อยเพลียและต้องนั่งรถเข็น

หลังจากนั้นเกือบสองสัปดาห์ พ่อได้โทรศัพท์มาแจ้งว่าน้ำได้จากไปอย่างสงบสุขท่ามกลางคนที่น้ำรักและรักน้ำ พ่อได้บอกกับนักสังคมสงเคราะห์ว่า

“แม้จะเสียใจที่น้ำได้จากไป แต่อย่างน้อยในวาระสุดท้าย ผมและน้ำได้มีโอกาสบอกรักกันและกัน ได้ขอโทษในสิ่งที่ทำผิดพลาดต่อกัน ได้ใช้ช่วงเวลาดีๆ ด้วยกัน” และ

“ที่สำคัญ ผมได้ของระลึกที่ดีที่สุดของน้ำ คือ “สมุดบันทึก” ที่บอกเล่าความในใจ ทั้งความสุข ความฝัน ความหวัง และการต่อสู้ที่ยิ่งใหญ่ต่อความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมาน และความแข็งแกร่งที่สามารถตัดสินใจเลือกทางเดินชีวิตของตนในช่วงสุดท้ายของชีวิตได้”

“ผมจะเก็บสมุดเล่มนี้ไว้เป็นอย่างดีที่สุด ขอขอบคุณทุกคนที่ทำให้เกิดบันทึกเล่มนี้”

ชีวิตของ “น้ำ” ได้เป็นบทเรียนที่ยิ่งใหญ่ในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย ของหน่วยโลหิตวิทยา โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ทั้งรูปแบบการทำงานเป็นทีม ซึ่งหมายรวมถึงอาสาสมัคร การเปิดประเด็นคุยเกี่ยวกับชีวิตและความตาย การประสานงาน การจัดสรรทรัพยากร การเข้าถึงอารมณ์ ความรู้สึกและจิตวิญญาณของผู้ป่วยและครอบครัว แม้น้ำจะจากไป แต่สิ่งที่เหลือไว้ คือ

ความทรงจำที่ไม่ตาย End of Life NOT End of Light

อ้างอิง

<1> การสำรวจความคิดและต้องการของผู้ป่วย ครอบครัว และบุคลากร ต่อการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย โดยคณะกรรมการพัฒนาการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๖

นางสาววีรมลย์ จันทดี

(ดูหน้า 41)